

Vicarie van Acquoy 1521-heden

Door A. F. Verstegen

Possessor, patroon, collator, patronaat (bezitter beschermheer van de vicarie goederen).
Vicaris, hulpje van de pastoor, int pachtpenningen.

De monniken en priesters hadden de mensen voorgehouden dat hun ziel na het overlijden in een vagevuur kwam. Men kon de pijn afkopen en eerder naar de hemel, als er voor hun zielenheil gebeden werd. Dat bidden door de pastoor kostte geld en hoe meer men betaalde des te eerder men naar de hemel kon en van het vagevuur verlost was.

Vele geestelijken en particulieren maakten een testament en bepaalde dat er na hun overlijden gebeden moest worden voor hun zielenheil. Ze stelde land ter beschikking en de pachtpenningen moesten dan daaraan besteed worden. Zo zijn er veel vicarieën gefundeerd in de plaatselijke kerk of abdij waar zij woonde. De testateur had in zijn testament een possessor (patroon, collator, patronaat) aangesteld en deze moest dan na zijn overlijden een vicaris benoemen die de pacht penningen moest innen. Deze landerijen werden dan genoemd b.v. de Vicarie van Lanxmeer, Vicarie St. Anthonis, Vicarie St. Catherine, Lieve Vrouwen Vicarie, Vicarie St. Jacobi, Vicarie H. Maagd Maria, Vicarie van Acquoy etc.

Op 17 april 1521 maakte de pastoor van Acquoy, Mr. Dirck Flopertsz (Folpert zoon) bij de bisschop van Utrecht zijn testament. De aanhef luidt:

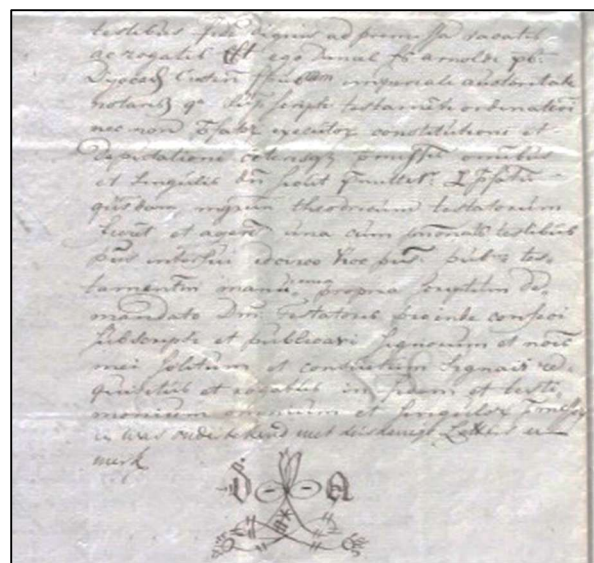
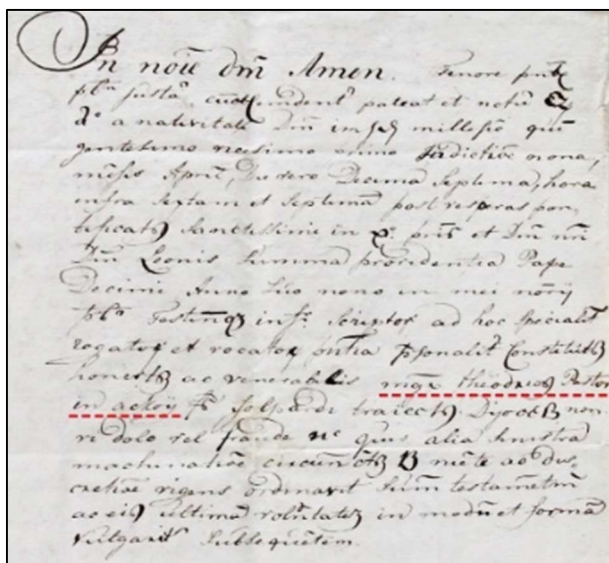
In de naem ons Keeren, Amen. Tot lof ende eerwaerdigheyt van God almagtigh en Maria sijne ghebenedide Moeder. Soe begheer ick mr. Dirck Folpertsz Pastor tot Ackoyse naete volgen den excempel mijns Salichmaker Jesu Christi die sijn ghebenedide Lichaem en bloet ons arme sondighe menschen ghelaeten heeft in de aerde tot een testament dat heylige Sacrement tot lavenisse onse zielen aldus make ick in den eersten en begeere nagevolget te hebben van mijne Erfgenamen etc. etc. Verder lezen we nog:

Soe begeer ick ten besten en is mijn uitterste wille als dat mijn testamentors (testamentair executeurs) sullen wesen In de eersten heer Jan Symonsz mijne neve en Huyg Jansz mijne neve en pater Daniel, in dat Susterhuys en procurator in dat convent van die Cruys broeders bynnen Asperen. Aldus stelle ick mijn bevel ganslyck dit testament en uitterste wille in hare handen dair in te doen als hour luyden dair in betrouwe etc. Verder lezen we nog:

En noch is mijnen uittersten wil en begeerten dat nae myn susters doot Golken

Folpertsd. die naesten van mijne bloede sullen altyt ghiffters van desen voorsz benefycie en collators wesen, den mannen persone voir die vrouwen persone en den ghenen die van die mannen persone ghecomen sijn voir die ghenen die van die vrouwen persone ghecomen sijn, en dat altyt nae dat beste bewijs En desen benefycie ofte officie sal men altyt gheven een van den naesten bloede die daer eerste bequaem toe wesen sal den arme voir den rijke en iste dair nyemant van den bloede die dair bequaem toe is soo sal men dese benefycie eens goeden priesters ghere of een ander die bequaem priester worden sal. En of daer yemant thegens die collatie en ghiffter sulde willen doen of beletten, soe moeghen die erfghenamen den dienst ofte benefycie wederom nae hair neemen en lachten die doen daer 't hoer luyden believen sal sonder yemants thegensegge altyt tot haerc belieften en goetduncken etc.

Het testament werd in het Latijn geschreven. Mr. Dirck Folpertsz. gaf vervolgens aan dat na zijn overlijden zijn lichaam in de gewijde aarde van de Asperense parochiekerk bij zijn broeder zaliger gedachten begraven moest worden. In dezelfde kerk moest ter ere van God en Folpertsz. ziel twee altaren ter ere van St. Jacob en St. Pieter worden gesticht en waarvoor zestien morgen land gelegen onder Acquoy voor de benodigde inkomsten moesten zorgen. Hij laat het patronaatsrecht aan zijn naaste familie en zo mogelijk moet ook de door de patroon te benoemen priester, die de inkomsten uit de fundatie geniet, een familielid zijn. Een vicaris moest de pacht inkomsten innen zodat er regelmatig voor Mr. Dirck Folpertsz. gebeden kon worden. Verder werd er aan de Acquoyse kerk vijftien Rijnse guldens toebedeeld voor een eeuwige memorie op de eerste zondag in mei. Tevens stond het testament nog vol met allerlei wensen die uitgevoerd moesten worden door de testamentair executeurs.

Uitsnede testament van Mr. Dirck Folpertsz. 1521

Deze 16 morgen land gelegen op Acquoy werd de St. Jacobi vicarie in de parochiekerk van Asperen genoemd. Na 1566 werd dat de vicarie van de H. Maagd Maria in de parochiekerk van Ackoy en na 1590 werd dat de Vicarie van Acquoy. Waarom werd deze naam verandert ? Dit had te maken met de roerige jaren die volgde na 1565 (beeldenstorm 1566).

Na de invoering van het kadaster in 1832 werd deze 16 morgen, 13 hectaren 62 aren en 40 centiaren. En na de ruilverkaveling van 1971 werd dat 1 ha (Beesd K87), 6 ha 17 a 10 ca (Beesd L310) en 3 ha 67 a 40 ca (Beesd L349).

Na het overlijden van Mr. Dirck Folpertsz. werd pastoor Arnoldus van Bueren door de baron van Acquoy Floris van Egmond, benoemd, De bisschop van Arnhem, bevestigd Arnoldus van Bueren in de parochiekerk van Ackoy.

In 1537 wordt door de proost en aartsdiaken (vertegenwoordiger van de bisschop) van Arnhem op voordracht van Floris van Egmond, pastoor Willem van Grunsveld bevestigd. Zie hieronder de oorkonde.

Portret van Floris van Egmond, graaf van Leerdam en Buren, heer van IJsselstein en baron van Acquoy.

In de oorkonde van de 25^e aug. 1537 werd deze voordracht als volgt weergegeven

Florentius van Egmonda, graaf van Bueren en Leerdam, heer van IJsselstein,

Cranendonck, Sinte Martensdijck, ende Ackoy enz. kapitein-generaal des keizers in deze lagere landen draagt de proost en aartsdiaken van Arnhem voor de cure van de kerk

van Beata (zalige) Katherina Ackoy, vacerende door de dood van Mr. Arnoldus van Bueren, Guillemus van Grunsveld voor. Datum in castro de Bueren (kasteel te Buren) den xxv augustij Anno vijf hondert seven en dertigh (25^e aug. 1537). Na de 25^e aug. werd Willem van Grunsveld bevestigd door de Bisschop.

Portret van Filips II koning van Spanje, heer der Nederlanden.

Rond 1565 verandert er veel in de Nederlanden. Met de bevolking in de Betuwe ging het slecht, overstromingen en misoogsten brachten vele tot armoede en hongersnood. Toen Filips II koning van Spanje en Heer der Nederlanden, de belastingen wilde verhogen, sloeg de vlam in de pan. De volkswoede keerde zich tegen de rijkdom van de kerken. De edelen van de Nederlanden, met Hendrik van Brederode burggraaf uit Vianen en Wessel van den Boetselaer baron uit Asperen voorop, boden koning Philips II

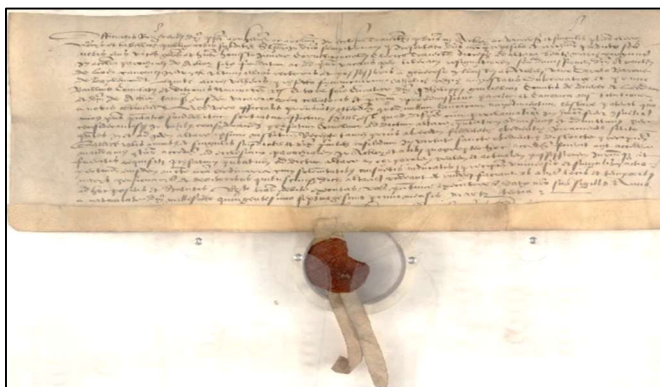
een smeekschrift aan op de 5^e april 1565. De koning maakt Hendrik uit voor bedelaar (gueux). Hendrik verheft het woord gueux tot een erewoord en noemt zich de "Grote Geus". Op 8^e oktober 1566 werd onder leiding van Wessel van de Boetselaer, als een van de eerste, de St. Catharinakerk te Asperen vernield en leeggeroofd. Alles wat te maken had met het RK geloof werd vernield, de kerk kwam in handen van de Hervormden. De beeldenstorm was begonnen en vele kerken werden daarna vernield.

In 1568 ontvoerde Philips II zijn minderjarige peetzoon, Philips Willem, zoon van Willem van Oranje, vanuit Leiden, waar hij studeerde naar Spanje. Willem van Oranje kwam in verzet tegen de koning. Willem werd door Philips II veroordeeld voor hoogverraad en het voogdijschap over zijn zoon Philips Willem werd hem ontnomen. Philips II had Carolus, baron van Berlaymont, ridder van het Gulden Vlies, gouverneur en eerste baljuw van het graafschap en heerschap Namen, etc., als momber (voogd) en curator aangesteld over Philips Willem, graaf van Buren, Leerdam en baron van Acquoy.

Na de beeldenstorm in Asperen was de pastoor vervangen door een dominee. De pachtpenningen van de vicarie van St. Jacobi, werden door de RK Geestelijke overheid (bisschop) niet meer aan de Asperense kerk gegeven. De vicarie van St. Jacobi werd gefundeerd op het altaar van de Heilige Maagd Maria in de parochiekerk te Ackoy.

Na het overlijden van pastoor Willem van Grusveld werd Arnoldus van Loon pastoor te Acquoy. In 1570 overlijdt Arnoldus van Loon, pastoor, patronaat van de vicarie van de H. Maagd Maria in de Katarina kerk van Acquoy. Op de 6^e maart 1570 maakt Cornelis Arnold, griffier van het bisdom Utrecht aan allen die het aangaan bekend dat hij na het overlijden van Arnoldus van Loon, de functie van pastoor te Acquoy vacant is geworden. Carolus baron de Berlaymont, voogd van Philips Willem, wordt verzocht om een nieuwe pastoor/patronaat te benoemen voor de vicarie Maria te Ackoy. In de oorkonde staat dat als volgt:

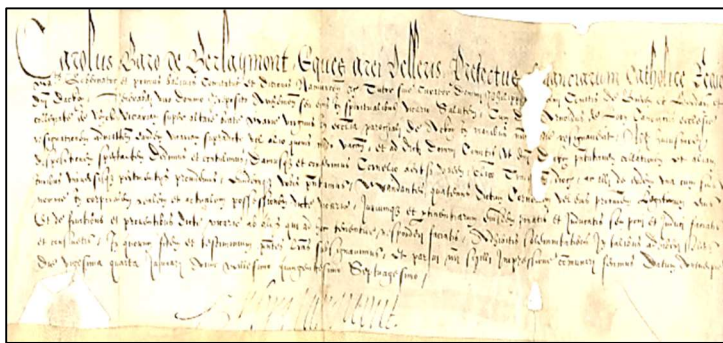
Eerwaarde officiële heer, eeuwig aartsbisschop van Arnhem en aartsbisschop van Utrecht, priester in Ackoy, en elke priester van de geestelijkheid van de naam en van de staat Tuborius, onderworpen aan ons, de eeuwige heer voorgesteld aan de heer. aan de voornoemde provoost en aartsdiaken, of aan ons zijn plaatsverwangers, eervolle jonge Cornelius Arnold, griffier van het bisdom Utrecht, gesticht aan het Maria altaar in de parochiekerk van Ackoy en thans vacant door het overlijden van heer Arnold de Loen. Kanunnik te Wyck, een andere rector en eigenaar van een edele Charles Baron van Barlemond, ridder van vlieshoofd en trouw aan de katholieke koning, de magistraat, de

ondergeschikte en de eerste vestingmuur van het graafschap en van de domeinen enzovoort en member en de curator, van heer Philip Willem, de Bueren en Leerdam, en heer van Acqoy. Actum Antwerpen die quarta Januarij Anno 1570 (4 jan. 1570).

Er wordt een nieuwe pastoor benoemd voor de parochiekerk van Acquoy. Carolus baron van Berlaymont benoemd, namens Filips Willem baron van Acquoy, Cornelis Aertsz Vereem verkorene van het bisdom Utrecht tot pastoor. Hij wordt tevens possessor (patronaat) van de vicarie Maria met dezelfde rechten en toebehoren als zijn voorgangers.

Oorkonde Cornelis Aertsz. Vereem 1571

Carolus, baron van Berlaymont, ridder van het Gulden Olies, prefect, katholiek koning, majesteit, gouverneur en eerste baljuw van het graafschap en

heerschap Namen, etc., voogd of curator van heer Philippus Willem, graaf van Buren en Leerdam en heer van Acquoy, eerwaarde heer en proost van Arnhem Saluut. Ik zal genoemde Cornelius Aertsz Vereem, of zijn rechthebbende, in het feitelijke bezit van deze parochie stellen en met alle rechten en toebehoren daarin plaatsen, benoemen en aanstellen en het vruchtgebruik van deze parochie laten genieten, zoals gebruikelijk bij dergelijke plechtigheden. Als blijk der waarheid ondertekenen wij deze brief met ons zegel. Actum te Antwerpen 24 januari 1571.

1580

De stadhouder en afgevaardigden van Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen (F. G. & G. Z.) besloten begin 1580 dat de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gesteld moest worden. Tevens moesten de edelen een opgave doen van het aantal vicarieën die in hun gebied lagen. Op de 6^e mei 1580 wordt een resolutie uitgevaardigd door Johan graaf van Nassau, de jongere broer van Willem de Zwijger, stadhouder van het F. G. & G. Z. In deze resolutie wordt meegedeeld dat de geestelijke personen en goederen onderworpen zijn onder Land en Stad-rechten. Enkele weken daarna op de 30^e mei 1580 wordt door Johan van Nassau een plakkaat (wet) uitgevaardigd

Hierin deelt hij mede dat de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gesteld wordt en het toezicht en beheer der vicarieën overgenomen wordt door de stadhouder van het F. G. & G. Z.

Resolutie dat geestlicke personen en goederen Lant en Stadt-rechten onderworpen sijn.

Extract uyttet Reces der Gecommitteerden van de Landschap in April 1580. en vervolgens binnen Arnhem gehouden.

Den 6. May.

Die geestelycke personen ende goederen sullen onderworpen sijn Stadt ende Landrecht.

Op die Memoriael der Kercken-dienaren.

Is verordent, dat id beneficiael ende matrimonieel sal staen tot kennis van onsen Gen: Heeren Stadtholder ende die Heeren Raeden, ende sullen oick die vuerforch doen, da mit sy goet onderholt hebben moegen.

Resolutie dat geestlicke personen en goederen Lant en Stadt-rechten onderworpen sijn.

Extract uijtlet Reces der gecommittleerden van de Landschap in April 1580 en vervolgens binnen Arnhem gehouden. Den 6 May.

Die geestelycke personen ende

goederen sullen onderworpen sijn Stadt ende Landrecht.

Op die Memoriael der Kercken-dienaren

Is verordent, dat id beneficiael (priesters geestelijken) ende matrimonieel sal staen tot kennis van onsen Gen: Heeren Stadtholder ende die Heeren Raeden ende sullen oick die vuerforch doen, da mits sy goet onderholt hebben moegen.

Dit besluit werd met een plakkaat (wet) bekrachtigd 1580

In een plakkaat van de 30^e mei 1580 heeft de stadhouder van het F. G. & G. Z. de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gesteld en het toezicht van de vicarieën opgedragen aan het Hof. Alle vicarieën komen onder het beheer van de stadhouder. De edelen in het F. G. & G. Z. werden verplicht alle vicarieën gelegen in hun gebied op te geven aan het hof. Mariënwaerdt had drie vicarieën, Beesd 5, Rhenoy 1 (die van Rumpt gekregen in 1671) en Gellicum 1 etc.

31 may 1580 beheer naar het Hof

Bevelende uytdukkelyck allen Amptluyden, Drosten, Richteren, Scholtissen, Magistraten, den und der Gracfschap Zutphen, wesstants und wesens sy sijn mogen, den Treforier und anderen Gecommitteerden - van der Reken-kamer, sambt allen den jenigen welke in administration der kerken goeder und sunst in der Landschaft dienst, die selve guder tho boden gemelt effect tho employeren, vermoege oerer instrucion gebruyckt werden sullen, daer voertho erkennen, op und aen tho nemen, und sy sambt und sonderby oeren officien respectieve thoschutten, handthoven, 3 und oock allen underdanen deses Furstendoms Gelre und assis-

tieren, also dat hun daer in gene ver- hindringh, noch indrachten beegne in enigerley wys, by verluits oerer Empter und ander arbitraelpcen na gelegent- heyd und gestalt der overtredingh, Desen tho urkunde hebben wy Stadtholder und Provincial Rade, den Griffier bevolen op 't spatium defes patents dat Cantzlie Segel tho drucken. Gegeven den besten May, Anno 1580

Na het plakkaat van "verlatinghe" in 1581 waarin de staten van Holland het gezag van Philips de II niet meer erkende, was het de bedoeling om Willem van Oranje de nieuwe graaf en heer der Nederlanden te erkennen. Dit werd in een oorkonde vastgelegd. De inhuldiging waarbij Willem officieel tot graaf verheven zou worden heeft nooit plaats gevonden want op 10 juli 1584 twee dagen voor de geplande inhuldiging werd Willem vermoord door Balthasar Gerards. Zijn zoon Philips Willem had van zijn moeder, Anna van Egmond, in 1559 alle bezittingen en titels geërfd. Hij was stadhouder van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen graaf van Buren, Leerdam, baron van Acquoy en heer van IJsselstein etc. Als in 1585 Prins Maurits, meerderjarig wordt neemt hij de taken waar voor zijn halfbroer Philips Willem.

Anna van Egmond (1533-1558) Philips Willem (1554-1618)

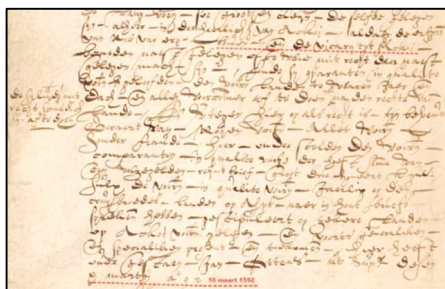
Maurits (1567-1625)

1592

De Vicarie gefundeerd op het altaar van de Heilige maagd Maria in de parochiekerk van Acquoy, wordt op de 10^e maart 1592 genoemd, de Vicarie tot (tot = van) Acquoy.

Jan Cornelisz en Huijg Brentsz, schepenen van Acquoy schreven in het loofsignaat.

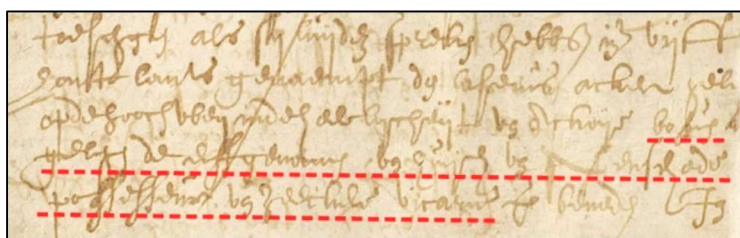
Peter Jansz voor hem zelf, Janneken Jansd weduwe van Kerbert Jansz geas- sisteerd met haar gekozen voogd in desen Jan Fransz en momboir over de on- mundige kinderen van bovengenoemd echtpaar, transporteren aan Gerardt Van Royen rentmeester, 20 hont landt genaamd de Langweij alhier, boven de erfge- namen van Rob van Erp en beneden de Vicarij tot Acqoy. x marty anno 92

Uitsnede loofsnaat ORA Baronie van Acquoy 1591-1660

Op de 12 sept. 1618 lezen we in datzelfde loofsnaat (1591-1660) vijf hond land genaamd de Laserus akker op de Hoogweide gelegen alhier tot Acquoy. De Laserus akker ligt boven de erfgenamen van Huigen van Enschede, patroon/collator van de Vicarie van Acquoy.

Vijff hond lants genaempt de Laserus acker gelegen op de Hooghweij mede alhier tot Ackoije boven gelegen de erfgenamen van Huijgen van Enschede posseseur van sekere vicarie en beneden Jan etc. 12 sept. 1618

Uitsnede loofsnaat ORA Baronie van Acquoy 1591-1660

Cornelis Aertz. Vereem verkorene van het bisdom Utrecht pastoor te Ackoy en possessor (patroon/collator) van de Vicarie op het altaar van de heilige Maagd Maria werd in 1571 door Carolus, baron van Berlaymont benoemd. In 1591 lazen we in het loofsnaat "vicarie van Acquoy" En in 1618 stond er in dat loofsnaat de erfgenamen van "Huijgen van Enschede posseseur van sekere vicarie"

Gezien de voorgaande en navolgende stukken is het aannemelijk dat Maurits in 1591 Huigen van Enschede benoemde tot dominee van Acquoy. Maurits gaf het patronaat schap en de volledige inkomsten, van de Vicarie aan de dominee zoals dat gebruikelijk was. Het patronaat schap en de inkomsten van de Vicarie bleven in de familie tot 1918.

Wie zijn de erfgenamen van Huijgen van Enschede en wie werd na het overlijden van Huijgen van Enschede collator/patroon van de Vicarie Van Acquoy ?

Aan wie werden de inkomsten van de vicarieën rondom het dorp Acquoy gegeven na 1585 toen Maurits waarnemend Stadhouders van het F. G. & G. Z. en baron van Acquoy werd voor zijn halfbroer Philips Willem ?

We weten dat Jan van Nassau als Stadhouders van het vorstendom Gelre een wet uitvaardigde in 1580 waarin de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gesteld werd en het toezicht van de vicarieën opgedragen werd aan de Stadhouders. Later op de 22 okt. 1595 werd in een plakkaat meegedeeld dat de patronaten van de vicarieën waarvan de pachtpenningen nog niet gegeven

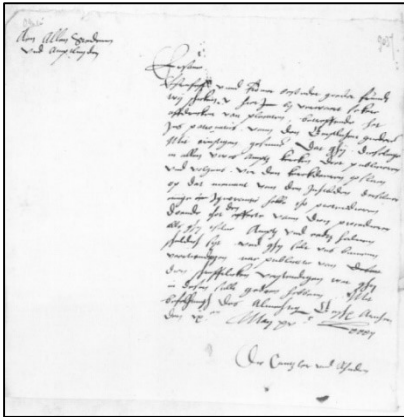
waren aan een dominee, dat die patronaten 1/3 van de pacht opbrengsten van de vicarie landerijen moesten afgedragen t.b.v. de opleiding van dominees en schoolmeesters.

Ende beneffens dem dit strax naer publicatie deses alle patroni en beneficiati sich onthol-den des voorschreden derdensdeels, als voor langes tot onderholt der kercken en school-dienaren geordonneert, langer te gebruycken, ende dit alles by pene, dat so verre yemandt binnen die voorschreden tyt, niet nakomen wert, dat hy als dan van deses jaers vruchten vervallenende verteken sal wesen, und die, fuáz der volgende jaeren gescquetreert syn endesblyven, tot dat anders geordonneert sal wesen, ende so wel die andere die eenighe geestelicke quederen verdonkeren, dat die selve, soo verre sy dat binnen, gelycke drie maenden aen desens Hode niet te kennen geven, als dan van sulcke quederen ontset, ende na rechten als onderholders van geestelicke quederen gestraft sullen worden Ende dewyl dit alles als voorschreden op onderscheydentlicke Lant ende Quartiers-dagen, also eenheyl- lichlick ende ryppelick geresolveert, So ordonneren ende bevelen wy allen Officieren, Amptluyden,, Drosten, Magistraten, Richteren ende Scholten, dese in allen puneten wel ernste Sicken en sonder conniventie na te komen , In oorkondt des Furstendombs Gelder ende Graefschaps Zutphen secreet segel hier onder op 't patium gedruckt. Gegeven t Arnhem den xxii. Octobris vyftien hondert vyff - en - negentigh, was onderteyckent , Maurice de Nassou, Nochleger stondt, Ter ordonnantie van Cantzler en Raden voorschreden, Ende was onderteyckent, W. Shuysken (22 okt. 1595).

Het Hof van Gelre in Arnhem, stuurde enkele maande hierna in opdracht van stadhouder Maurits van Oranje en waarnemend baron van Acquoy, in 1596 een missieve (brief) met een begeleidend placcaat (bevel) aan alle edelen. Die brief die Mauarits stuurde op de 11^e mei naar de amptman van Beesd en Rhenoy wordt hier weergegeven.

In deze brief eist hij van baron Willem Pieck ambtman van Beesd en Rhenoy dat hij er voor moet zorgen dat de patronen van de vicarieën in zijn gebied 1/3 deel van de pacht opbrengst afstaan aan de opleidingen van predikanten en schoolmeesters. Beesd had op dat moment volgens het boeje "De vicarieën in Gelderland" van W. Wijnants van Resandt, 4 vicarieën en Rhenoy een.

Aen den Amptman van Beesd ende Rhenoye Willem Pieck
Edel Erentfest ende vroome besondere goede vrint.

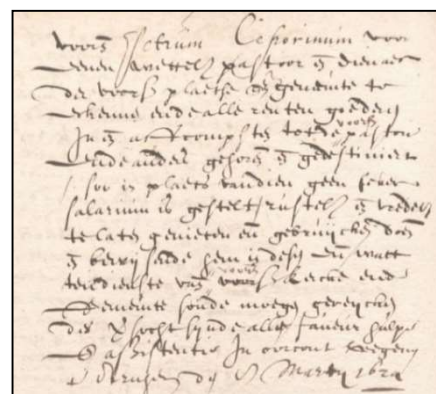
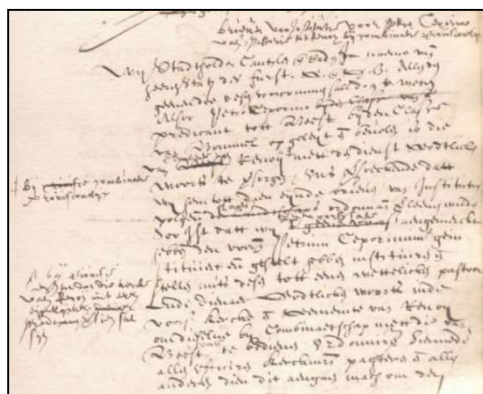
Bevel van het Hof aan den amblman van Beest en Renoy, met last om er zorg voor te dragen dat van de in zijn ambt gelegen geestelijke goederen, die juris patronatus (patroon/collator) zijn, om de bezitters 1/3 van de inkomsten te vorderen overeenkomstig resolutie (besluit) van het landschap. Actum 11 mei 1596.

De predikanten van de Classis Bommel kregen een studiebeurs betaald uit de 1/3 deel van de opbrengst van de Vicarieën. De afgestudeerde predikanten werden door Maurits en door zijn opvolger Frederik Hendrik benoemd ter vervanging van de pastoor. Later kreeg de graaf, baron of heer van de stad of dorp dit collatie recht van de vicarieën en zij benoemden de predikanten. De benoeming van een dominee werd in een oorkonde opgeschreven en gezegeld met de zegels van Maurits en werd overhandigd aan de dominee. De benoeming werd ook door het Hof van Arnhem in de boeken opgenomen. Vele oorkonden zijn in de families verloren gegaan, De akten boeken van de stadhouders van het F. G. & G. Z. worden bewaard in het Gelders archief en die van de baronnen van Acquoy in het Nationaal archief in de Haag.

Hieronder ziet u een akte van benoeming van de eerste dominee Petrus Céporinus te Rhenoy en een oorkonde van de benoeming van zijn zoon Johannes Céporinus, dominee te Driel.

Petrus Céporinus de eerste predikant van Beesd 1621 en Rhenoy 1642

Petrus Céporinus had de opleiding gevolgd in Bommel en werd op de 1e okt. 1621 aangesteld in Beesd. Hij volgde daar de bekeerde pastoor Johannes Grotius op. Petrus werd op de 8e maart 1624 in Rhenoy aangesteld. Hij overleed in 1642 te Beesd. De oorkonde (aanstelling) van Petrus is verloren gegaan, maar die van zijn zoon Ds. Johannes Céporinus predikant te Kerkdriel is gevonden in de boedelscheiding van zijn dochter Cornelia Céporinus.

Akte van aanstelling van Petrus Céporinus, predikant van Beesd en Rhenoy

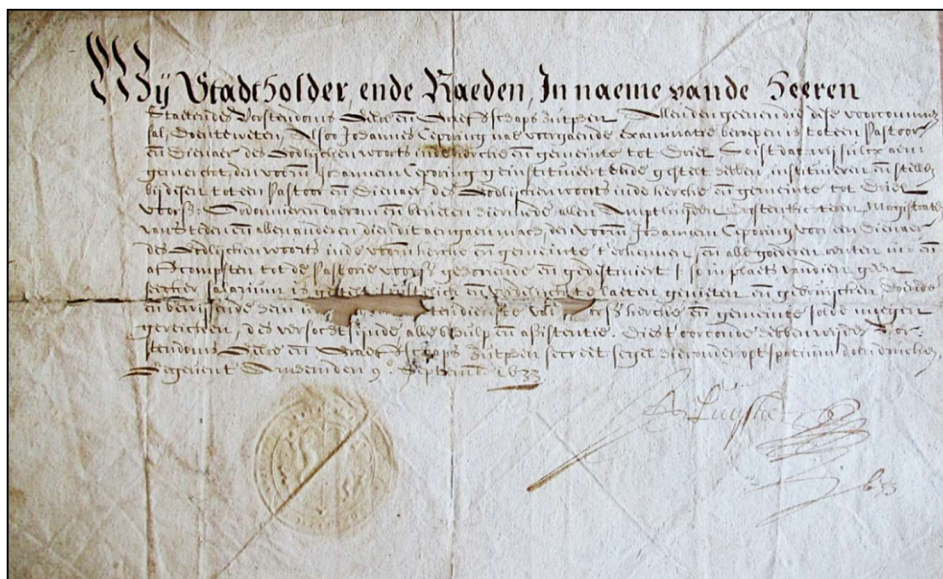
Brieven van institutie (doen aanstellen) voor Petrus Céporinus van de Pastorie tot Renoij bij combinatie provisiorelijk (voorlopig). Wij stadhouder Cantsler

(kanselier) en Rade in naeme van Heeren staten des Furstendom Gelre ende Graafschap Zutphen, alle degenen die desen voorcommen sall doen te weten. Also Petrus Céporinus Predikant tott Beest bij (door) den Classis van Bommel opgeleijt bevolen is die gemeijnte van Rhenoy met beurs (geld dat kwam uit de pachttopbrengst van een vicarie ende van Renoij # Bij combinatie mette die van Beest te versorgen # mett den dienst Godtlicken woorts te versorgen bij combinatie provisorlijk ons versoekende dat wij hem tott dien eijnde brieden van institutie volgens 's lands ordonnantie voorlesing wilde. Soo ist datt wij den voorschreden sake aengemerckt hebben den voornoemde Petrus Céporinus geïnstitueert ende stellen mits desen tott eene wettelijke pastoor ende dienaar Godtlicken woort inde voorschreden kercke # bij 't ronnish tott die kerke van Renoij mit eene eijgelijcke predicant versien sal sijn # ende gemeijnte van Renoij om deselve bij combinaatschap mett die van Beest voornoemt te bedienen O.D.M. (Verbi Divini Minister, Latijns voor Dienaar van het Goddelijke Woord). Ordineren (bevestigen) hiermede allen officieren (leidinggevende) kerckmeesters pachteren en alle andere dien dit aengaen mach om den voornoemden Petrus Céporinus voor eene wettelicken pastoor ende Dienaar der voorseijde plaetse en gemeijnte te erkennen ende alle renten goederen in ende affkomsten tot de voorseijde pastorij ende andere gehoren ende gedestineert (bepaald). Soo inplaets van dien geen sekere salarium (wedde, salaris) is gestelt rustelicken ende vredelicken te laten genieten ende gebruiken doende ende bewijsende soude hem in desen ende ten dienste van voornoemde kercke ende gemeijnte soude moegen gereijcke des versocht sijnde alle faueur (gunst) hulp ende assistentie. In oorcont gegeven te Arnhem de 8 Martij 1624.

De zoon van Petrus Céporinus, Johannes was ook predikant en werd door Frederik Hendrik geïnstitueerd (benoemd) tot pastor en dienaar des Goddelijke woord in de kerk van Driel (Kerkdriel). De benoemingsbrief (oorkonde) van Johannes Céporinus ziet u hieronder.

Wij stadtholder ende Raeden In naeme van de Heeren

Staten des Furstendom Gelre Graefschap Zutphen allen den geenen dese lesen sal doet te weten alsoo Johannes Céporinij nae voorgaende eximinatie beroepen

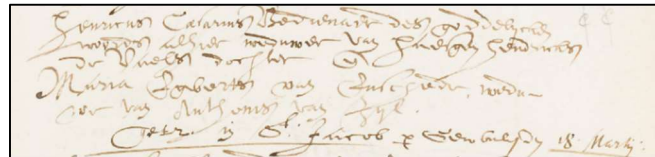

beroeppen is tot een Pastor en dienaar des Godlijcken woort in de kercken gemeente tot Driel. So ist dat wij sulcx den voornoemde Johannes Céporinij geïnstituereert (benoemd) ende gestelt hebben, institueren en stellen bij desen tot een Pastor en Dienaar des Godlijcken woort in de kercke en gemeijnte tot Driel voorschreven. Ordonneren daarom en buiten hiermede allen Amptluijden, Drosten, Richteren, Magistraten van Steden en allen anderen die dat aengaen mach den voornoemde Johannes Céporinij voor een Dienaar des Godlijcken woort in de voornoemde kecke en gemeijnte te erkennen en alle goederen renten of incomsten tot de Pastorie voorschreven gehoorrende en gedestineert (bestemd) So in plaets van dien geen seecker salarium (wedde) is gestelt rustelick en verder te laten genieten en gebruiken doende en bewijsende van (. . . . .) ten dienste van de voorscheden kecke en gemeijnte soude mogen gereijken des versoght sijnde, alle hulpe en assistentie. Dees orconde hebbe wij des Furstendoms Selre en Graefschap Zutphen secreet segel hieronder op 't spatium doen drucken. Arnhem den 9^e Septembre 1633

De pachten van de Vicarie van Acquoy werden door de rentmeesters van de domeinen en geestelijke goederen van Leerdam geïnd. Het collator schap ging van vader op zoon/dochter. Als de collator geen opvolger had dan moest hij/zij voor zijn/haar overlijden een collator benoemen. In de loop der tijd kwam het nogal eens voor dat de collator geen zoon/dochter had en "vergeten" was zijn opvolger te benoemen. Dan ontstond er ruzie in de familie, iedereen wilde collator worden en zo de pacht inkomsten ontvangen. In 1641, 1656 en 1695 besliste de baron van Acquoy wie collator werd.

In 1704 en in 1918 benoemde de collator een collator die hem dan moest benoemen tot vicaris. Kom hierop nog terug.

De oudste dochter van Huigen van Enschede, Maria trouwde 1^e x in 1579 met ds. Anthonius van Zijll. Zij trouwde voor de 2^e x op 18 maart 1609 in de St. Jacob kerk te Utrecht met Henricus Caesarius bedienaar des Goddelijks woord weduwnaar van Haesgen Hendriks Vaeldochter.

Uitsnede DTB NH-kerk Utrecht (1590-1611)

Henricus Casarius Bedienaer des Goddelijks woordt weduwnaar van Haesgen Hendriks Vaeldochter en Maria Huijbertsdochter van Enschede weduwe van Anthonius van Zijll getrouwt in St. Jacob kerk 18 Martij 1609.

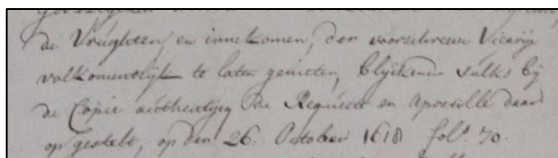
	Henricus Caesarius
	Datum van Geboorte: circa 1550
	Plaats van geboorte: Zaltbommel, Zaltbommel, Gelderland, Netherlands (Nederland)
	Overlijden: maart 1628 (73-82) Utrecht, Utrecht, Utrecht, Netherlands (Nederland)
	Naaste familie: Man van Haesken Hendricks de Vaels en Maria Huijbertsdochter van Enschede Vader van Sara Caesarius en Gerardus Caesarius
Beroep: Predikant	

Henricus Caesarius trouwde 1x met Haesken Hendricks de Vaels, zij hadden tien kinderen.

Henricus Caesarius trouwde 2^e x met Maria Huijgen dochter van Enschede op de 18^e maart 1609.

Henricus en Maria hadden geen kinderen.

Na het overlijden van Huijgen Van Enschede werd zijn oudste dochter Maria van Enschede patroon van de Vicarie van Acquoy. Maria was gehuwd met Anthonius van Zijll, predikant te Maarsen. De administrateur van de domeinen en geestelijke goederen te Leerdam inden de pachten van de Vicarie van Acquoy.

De vruchten en inkomen der voorschreven Vicarije volkomen te laten genieten, blijkt sulcks bij copie authentijcq de

requeste en apostille (segel) daer op gestelt op den 26 October 1618 folio 70.

In het testament van Dirck Folpertsz. staat dat de Vicarie was gefundeerd op het altaar van St. Jacob in de Asperense kerk en dat de patronaat de naaste in de bloede moest zijn. De familie Van Zijll, kende de geschiedenis van de Vicarie vanaf 1521 tot 1618 niet. Ze schreven in de brieven die ze stuurden naar de baron van Acquoy, "de Vicarie van St. Jacobi gefundeerd in

de Asperensche kerk". In de stamboom schreef de familie Van Zijll, patroon/collator van de Vicarie Erven van Zijll te Acquoy. Wij weten inmiddels dat de bisschop de vicarie had gefundeerd op het altaar van de Heilige Maagd Maria in de parochiekerk van Acquoy en dat Maurits de vicarie, Vicarie van Acquoy noemde.

De zoon van Anthonius van Zijll en Maria van Enschede, Roeloff Anthoniuszoon van Zijll (1582-1638) was predikant te Maarsen, hij werd patroon/collator van de Vicarie van Acquoy.

Uit stamboom van Van Zijll

Roeloff Anthonius van Zijll (1502-1559)
trouwde 1^e x met Magretha van Besoijen
trouwde 2^e x in 1543 met Aleijda Cnoop van der Weijden

Uit 2^e huwelijk

- a. Anthonius Roeloffszoon van Zijll volgt 1.
- b. Lucia van Zijll geb. 1545
- 3. Hillegont van Zijll geb. 1546
- d. Nicolaes van Zijll geb. -----
- e. Gijsbert van Zijl geb. 1552

1. Anthonius Roeloffszoon van Zijll (1543-1601) trouwde in 1579 met Maria Huijgendochter van Enschede.

Uit dit huwelijk

- a. Huibert van Zijll geb. 1580
- b. Roeloff Anthoniusz. van Zijll volgt 2.
- c. Gijsbert van Zijll geb. 1584
- d. Nicolaas van Zijll geb. 1585

2. Roeloff Anthoniuszoon van Zijll (1582-1638) predikant te Maarsen, patroon/collator van de Vicarie Erven van Zijll te Acquoy, trouwde op 27-jarige leeftijd op de 28 jan. 1610 met Hillegonda Hendriksdr. Caesarius.

Uit dit huwelijk

- a. Anthony van Zijll geb. 1612 volgt 3A.
- b. Anthonia van Zijll geb. 1615
- b. Hendrik van Zijll geb. 1618 had een zoon Hendrik Willem, patroon 1695
- c. Gijsbert van Zijll geb. 1618 volgt 3B.

3A. Anthony van Zijll (1612-1653) predikant te Utrecht, patroon/collator van de Vicarie Erven van Zijll te Acquoy, trouwde in 1644 met Sara Tijckmaecker (1613-1653).

Uit dit huwelijk:

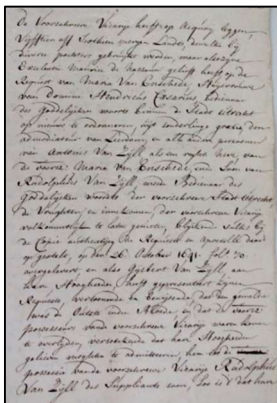
- 4a. Maria van Zijll geb. 1650 gehuwd met Johannes van Meeuwen.
- 4b. Theodora van Zijll geb. 1652 gehuwd met Michiel Macquelijn, patroon/colatrice van de Vicarie Erven van Zijll te Acquoy.

3B. Gijsbert van Zijll (1618-1673)

Bij de opvolging van het collator schap waren vaak de leden van de familie onder elkaar niet eens. Vele rekwesten (verzoekschriften) werden gestuurd naar de baron van Acquoy. Het voert te ver om alle processen die in de loop der jaren zijn gevoerd om die weer te geven. Drie ervan die van 1641, 1656 en 1695 vindt u hieronder. Ook kwam het nogal eens voor dat de patroon/collator, vicaris wilde worden om zo de pacht inkomsten te kunnen innen. Twee voorbeelden worden weergegeven die van 1704 en die van 1918 toen het bestuur van de NH-kerk van Acquoy collator werd van de Vicarie van Acquoy en dat nog steeds is tot op heden.

1. Roeloff Anthonius van Zijll was gehuwd in 1610 met Hillegonda Hendriksdr. Caesarius (dochter van de tweede man van zijn moeder, Maria). Roeloff overleed op zeer jonge leeftijd en het patronaat schap van de Vicarie van Acquoy ging over op zijn oudste zoon Anthony van Zijll. Dat was niet naar wens van zijn moeder Maria van Enschede. Zij schreef een rekwest naar Maurits baron van Acquoy en vroeg Maurits om haar zoon Nicolaas te benoemen tot Collator van de Vicarie van Acquoy. Gijsbert van Zijll, broer van dominee Anthony, vertoonde bewijzen dat de huidige collator (zijn vader) was overleden en dat zijn broer de oudste in de bloede was van de familie. Maurits besliste dat de heer Anthony van Zijll collator werd van de Vicarie van Acquoy en ordonneerde (beval aan) de Rentmeesters van de domeinen en geestelijke goederen van Leerdam den zelve Van Zijll de vruchten en inkomens van de Vicarie te laten genieten.

Rekwest van Maria van Enschede en besluit van Maurits, baron van Acquoy

De voorschreven Vicarie heeft op Acquoy leggen vijftien off zestien mergen Landts, dewelcke bij diverse pachters gebruikt worden, maar also zijne Excelentie Maurice de Nassau gelieft heeft op de Request van Maria van Enschede, huijsvrouw van dominee Hendricus Casarius, bedienaer des Goddelijcken woorts binnen de Stadt Utrecht opnieuw te ordonneren, uijt sondelinge gratie, den admodiateur (rentmeester) van Leerdam en alle andere personen van Anthonis van Zijll als regte nede, van de voorschreven Maria van Enschede ende soon van Rudolphus van Zijll, mede Bedienaer des Goddelijcken woorts der voorschreven Stadt Utrecht de vruchten en inkomen, der voorschreven Vicarie volkomenlijk te laten genieten, blijkende sulcks bij de copie authentijcq de Requeste en apocille daer op gestelt, op de 26^e oktober 1641 folio 70 overgelevert en als Gijsbert van Zijll aan Kare Hoogheden, heeft geprecenteert zijne Requeste vertonenden en bewijzende, dat den gemelde was de oudste in den Bloede en dat de voorschreven possessieurs van de voorschreven Vicarije waren komen te overlijden, versoekende

dat Haere Hoogheden gelieven mogten te admitteren (toelaten) hem tot de possessie van de voorschreven Vicarije Rudolphus van Zijll des Suppliant's soen, soo is 't dat hare Hoogheden, den voorschrevenen gecondemneert en geagreeert en staan toe bij desen de gifte van de voorschreven Vicarije hier inne vermeldt op de persoon van Rudolphus van Zijll, ordonerende de Rentmeesters van de domeijnen en geestelijke goederen van Leerdam den selven Van Zijll de Vruchten en inkomen des voorschreven Vicarije te laten genieten. Gedaen in s-Hage en gedrukt het cachet van zijne Hoogheijt, de prince van Oranje in rooden wasch overdekt met wit papier, ligestonde ter ordonnantie van zijne Hoogheijt en was ondertekent Buijsero.

2. Anthony van Zijll predikant, te Utrecht stelde zijn oudste dochter, Maria van Zijll geb. 1650 gehuwd met Johannes van Meeuwen, voor om haar te benoemen tot patroon/collator van de Vicarie. Gijsbert van Zijll broer van predikant Anthony schreef een rekwest naar de baron van Acquoy Prins Willem III (6 jaar). Gijsbert stelde voor om zijn zoon Rudolff van Zijll te benoemen, zodat hij de pacht inkomsten kon innen. Amalia van Solms en haar schoonzoon Keurvorst Frederik Willem van Brandenburg, waren voogd van de kleine Prins. In de kantlijn van de brief, benoemd Amalia van Solms, Rudolph van Zijll tot collator van de Vicarie. Amalia ordonneert tevens, de rentmeesters van de geestelijke goederen, dat Rudolph van Zijll de vruchten (opbrengsten) krijgt.

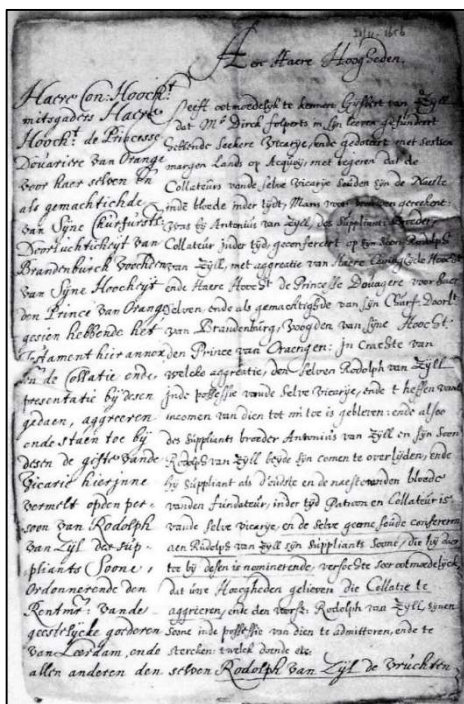
Rekwest van Gijsbert van Zijll en antwoord in de kantlijn van de brief de 31^e nov. 1656

Aen Haere Hoogheden

Geeft ootmoedig te kennen Gijsbert van Zijll dat Mr. Dirck Folperts in zijn leven gefundeert hebbende seekere Vicarije ende gedoteert met sestien mergen lands op Acquoy met begeren dat de Collecteurs vande selve Vicarije souden sijn de naeste in de bloede inder tijdt, Mans broeder gereekent was bij Anthonius van Zijll, de suppliant's broeder Collateur inder, geconfereert (besloten) op sijn soen Rudolph van Zijll, met agegraetie (goedkeuring) van Haere Coningklijke Hoogheid ende Haere Hoogheijt de Princesse Douairière voor haer selven ende als gemachtigde van sijn Doorluchtige van Brandenburg, voogden van sijne Hoogheijt de Prince van Oraengen: in crachte van welke agregatie, der selven Rudolph van Zijll inde possessie (patroon/collator) van selve Vicarije ende 't heffen van incomen van dien tot hem toe is gebleven: ende alsoo des

suppliants broeder Anthonius van Zijll in zijn soon Rudolph van Zijll beide zijn comen te overlijden ende hij suppliant als oudste en de naeste in de bloede van de fundateur inder tijd Patroon en Collateur is van de selve Vicarije en de selve geerne soude confereren aan Rudolph van van Zijll zijn suppliants soone die hij daer toe bij desen is nominerende (aanbevolen) versochte seer ootmoedelijck dat uwe Hoogheden gelieve die Collatie te agregeren ende den voorschreven Rodolph van Zijll sijnen soone in de possessie van dien te admittieren ende te stercken 't welck doende etc: Rudolph van Zijl de vruchten mogen genieten etc:

Haere Coninglijke Hocheijt de Princesse Douairiere van Orange voor haer selve en als gemachtichde van Sijne Ceurfurstelijcke Doorluchticheijt van Brandenburg voocht van Sijne Hocheijt de Prince van Orange (Willem III) gesien hebbende het Testament hier annex ende Collatie ende presentatie bij desen gedaen, aggreëren ende staen toe bij desen de gifte vande Vicarie hierinne vermeldt op den persoon van Rudolph van Zijll des suppliants Soone, ordonneren (bedelen) den Rentmeesters van de geestelijke goederen van Leerdam, ende allen anderen den selven Rudolph van Zijll de vruchten.

Voogden van Willem III

Amalia van Solms vrouw van Frederik Hendrik van Oranje, oma van Willem III en keurvorst Frederik Willem van Brandenburg, schoonzoon van Amalia, oom van Willem III.

3. Gijsbert van Zijll had via zijn verzoek aan Amalia, zijn zoon Rudolph aanbevolen. Rudolph had een zoon Rudolph († 1694) en een dochter Anna. Na het overlijden van vader Rudolph in 1694. Schrijft Elisabeth van Zijll, moeije en mombertse (tante en voogd) van Theodora van

Zijll, op de 11^e mei 1695 een brief naar de raden van zijne Koninklijke Hoogheid van Groot Britannië en baron van Acquoy, Willem III. Zij vraagt Hendrik Willem van Zijll, neef van Theodora van Zijll, tot patroon/collator te benoemen van de Vicarie. Op de 24^e juni 1695 wordt Hendrik Willem van Zijll benoemd door Willem R. (Latijn rex=koning).

Rekwest van Elisabeth van Zijll aan de baron van Acquoy Willem III

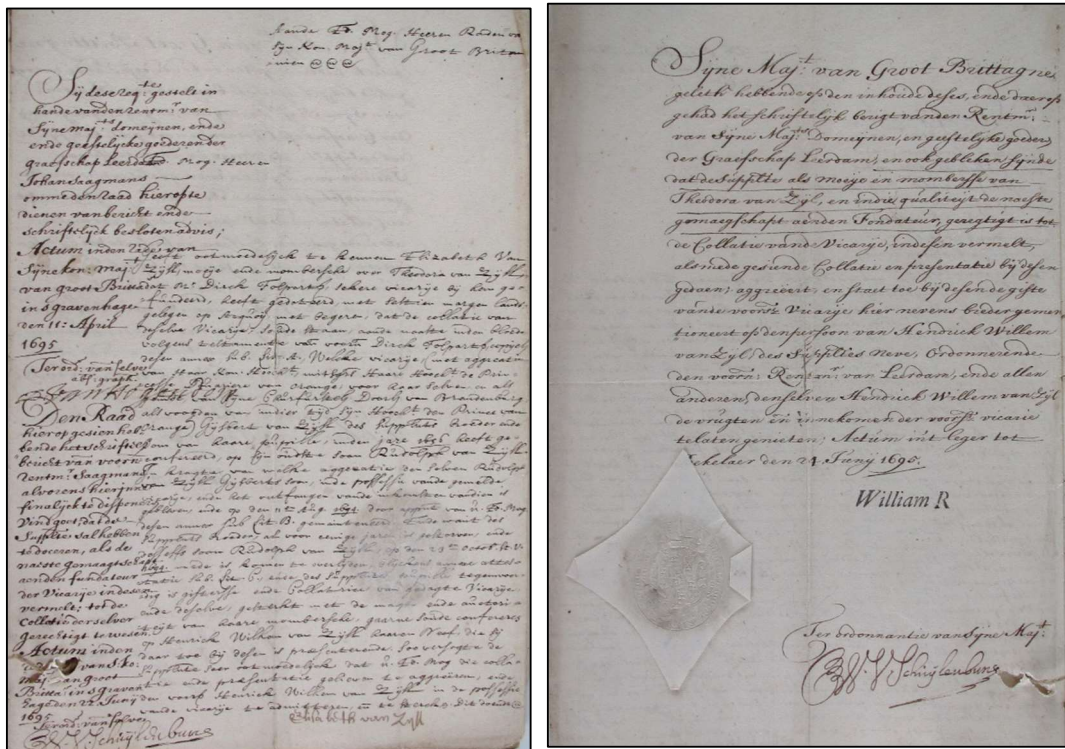
Aan de Edele Mogendheden Keeren Raden van sijn Koninklijken Majesteit van Groot-Brittannië etc. etc. etc.

Geeft ootmoedelijk te kennen Elisabeth van Zijll moeije ende mombertsche (tante en voogd) over Theodora van Zijll dat Mr. Dirck Folpertsz sekere Vicarije bij hem gefundeert heeft gedoteerd, met sestien mergen landt gelegen op Acquoy met begeren dat de collatie van deselve Vicarije, soude staan aan de naaste in den bloede volgens testamente van voornoemd Dirck Folpertsz copije desen annex sub. Lith A. Welcke Vicarije (met aggregatie van Haare Koninklijke Hoogheit mitsgaders Haare Hoogheit de Princesse Douairière van Oranje voor haar selve en als gemelde van sijne Ceurfurste Doorluchtighe van Brandenburg als voogden van indier tijd sijn Hoogheit den Prince van Oranje) Gijsbert van Zijll des suppliant's broeder ende om van haare postille (korte uitleg) in de jare 1656 heeft geconfereerd op sijn outsten soon Rudolph van Zijll in kragte van welke agregatie den selven Rudolph van Zijll Gijberts soon in de possessie van de gemelde vicarije ende het ontvangen van de inkomsten van dien is gebleven ende op de 11^e Aug. 1694 door afsput (afstamming) van U Edele Mogendheden desen annex sub lit B. gemainteneerd (gehandhaafd) ende want des suppliant's soon Rudolph van Zijll op den 23^e october 1694 mede is komen te overliden blijkens Annex attestatie sub. B. lith C. ende des suppent's pupille tegenwoordig is gifterse ende collatrice van gedagte Vicarije en deselve gesterkt met de magte ende autoriteijt van haare mombertsche gaarne soude confereren op Hendrik Willem van Zijll hare neef die sij daartoe bij desen is precenterende soo versogte de suppliante seer ootmoedelijk dat U Edele Mogendheit die collatie ende presentatie gelieven te aggregeren (toevoegen) ende

den voorschreven Hendrik Willem van Zijll in de possessie (bezit) van de Vicarije te admitteren en te sterken. Dit doende Elisabeth van Zijll

Willem III benoemd op de 24^e juni 1695 Hendrik Willem tot collator van de Vicarie

Sijne Majesteit van Groot Brittannië geleth hebbende op den inhoud deses ende daerop gehad het schriftelijk bericht van den Rentmeester van sijne Majesteits Domeijnenen geestelijke goederen der Graafschap Leerdam en ook gebleken sijnde dat de suppliant (Elisabeth van Zijll) moeijsse en mombersse van Theodora Van Zijll en indie qualiteijt de naeste gemaegschap aen den Fondateur, geregligt is tot de Collatie van de Vicarije in desen vermeldt als mede gesiende Collatie en presentatie bij desen gedaen; aggregceert en staet toe bij desen de gifte van de voorschreven Vicarije hier nevens breder gementioneert op den persoon van Hendrick Willem van Zijl de vruchten en innekomen der voorschreven Vicarie te laten genieten. Actum int leger tot Tekenaar den 24^e Junij 1695, WILLEM R

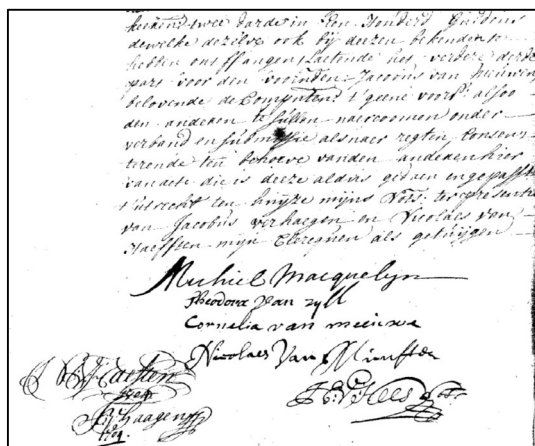
Brief van Elisabeth van Zijll en akte van benoeming van Willem III 1695

Patroon/collectrice Theodora van Zijll wordt vicaris worden 1704.

Anthony van Zijll predikant te Utrecht had twee dochters Maria en Theodora, collectrice van de vicarie van Acquoy en een zoon Gijsbert. De helft van de inkomsten van de vicarie kreeg Maria en de andere helft haar broer Gijsbert. In 1704 na het overlijden van Maria, maakte Theodora van Zijll een onderlinge overeenkomst met Cornelia, Nicolaas en Jacobus, kinderen van Maria en Johan van Meeuwen. Ze zagen af van verdere inkomsten uit de vicarie als ze honderd gulden kregen van hun tante. Theodora benoemde de zoon van Gijsbert tot collator, Johan van Zijll en Johan benoemde haar tot vicaris. Collectrice Theodora was vicaris geworden. De akte van overeenkomst werd bij Hendrik van Hees notaris te Utrecht gepasseerd op de 25^e maart 1704.

Op huijden den 25^e Meert 1704 compareerde voor mij Hendrik van Hees Notaris ende getuijgen naebenoemd hiertoe versogt Sander Michiel Maequilyn als in huwelijk hebbende Juffrouw Theodora van Zijl Colatrice van seekere vicarije geleegeen in den lande van Acquoy en deselve Theodora van Zijl ter eenre mitsgaders Cornelia van Meeuwen en Nicolaas van Munster als in huwelijk hebbende Sara van Meeuwen meede nagelaete kinderen van Johan van Meeuwen ter andere sijde ende verclaerden de voornoemde Theodora van Zijl aan bij deesen dat de twee laetste comparanten nedens haer uijt landige broeder Jacobus van Meeuwen hebbende laeten genieten tot nog toe de helfte van de vrugten der voorschreven vicarije sij als nu met den anderen waeren geconvenieerd (overeen gekomen) dat de voornoemde Theodora van Zijl voortaan alleen de jaelijke vrugten van de voorschreven vicarije sal trecken ende profiteren des als na aen de twee laetste Comparanten eens uijt keerende twee derde in een honderd gulden dewelcke dezelve ook bij deezzen bekenden te hebben ontvangen laetende het verdere derde part voor den voornoemden Jacobus van Meeuwen belovende de

comparanten 't geene voorschrevene alsoo den anderen te sullen naecoomen onder verband en submissie (gaan er mee akkoord) als naer regten consenterende (goedgekeurd) ten behoeve van den andere hier van acte is deeze aldus gedaen en gepasseert int recht ten huijse mijns Notaris ter presentie van Jacobus Verhagen en Nicolaas van

*Kaefften mijn clerken als getuigen. Michel Maequelyn Theodara van Zijl
Cornelia van Meeuwen, Nicolaes van Kaefften H: van Kees not.*

Koning Lodewijk Napoleon had in een discreet van 9 mei 1807 bepaald dat van alle benoemingen van collatoren en vicarissen deze goedgekeurd moesten worden door de Minister van Binnenlandse Zaken. Het doel hiervan was dat door het uitsterven van de familie van patronen de collator zou komen te vaceren dat dan de goederen van de vicarie, naar de staat gingen.

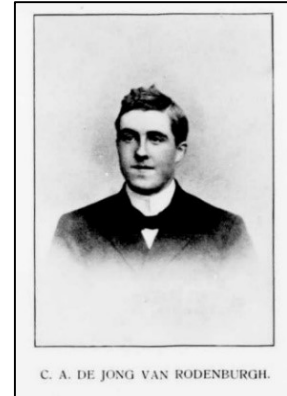
Cornelis Marius de Jong van Rodenburgh was in 1838 zijn vader Cornelis de Jong van Rodenburgh opgevolgd als patroon van de vicarie. Hij was de elfde patroon in de familie van de vicarie van Acquoy Zijn zoon Cornelis Alexander de Jong van Rodenburgh, was bij ministerieel besluit van de 2^e juli 1887 benoemd tot tweede vicaris en bij den dood van zijn neef Jhr. R. P. C. Quarles van Ufford tot eersten vicaris. Na het overlijden van zijn vader collator C. M. de Jong van Rodenburgh, was hij C. A. de Jong van Rodenburg minderjarig. Wie moest nu collator worden van de vicarie van Acquoy ? Hieronder kunnen we lezen wie uiteindelijk collator werd van de Vicarie (bestuur NH-kerk Acquoy).

Kolonel C. M. DE JONG VAN RODENBURGH.

MEVROUW VAN ZIJLL DE JONG
geb. BARONESSE VAN WESTERHOLT.

C. A. DE JONG VAN RODENBURGH.

C. M. de Jong van Rodenburgh - zijn vrouw - hun zoon C. A. de Jong van Rodenburgh

C. M. de Jong van Rodenburgh (1816-1899) gehuwd met A. W. A. J. van Zijll de Jong geboren Baronesse van Westerholt. C. M. de Jong van Rodenburgh, 11^e collator van de Vicarie van Acquoy, had zijn minderjarige zoon C. A. de Jong van Rodenburgh (1883-1962) benoemd tot vicaris. Na het overlijden van C. M. de Jong van Rodenburg schreef Th. J. A. van Zijll de Jong een brief naar de minister van binnenlandse zaken met het verzoek: Wilt u C. A. de Jong van Rodenburgh erkennen als collator (volgens testament moet collator schap van vader op zoon) en wilt u mij erkennen als vicaris ? Antwoord van de minister was, daar beslist de voogd over van C. A. de Jong van Rodenburgh (zijn moeder). Th. J. A. van Zijll de Jong schrijft wederom dezelfde brief naar de minister en laat deze ondertekenen door de baronesse van Westerholt (hij was inmiddels gehuwd met de baronesse, wed. van C. M. de Jong van Rodenburgh). Antwoord van de minister o.k. Toen begin de jaren 1918 de vicaris (zijn stiefvader) overleden was moest C. M. de Jong van Rodenburg een nieuwe vicaris benoemen. Hij was er inmiddels erachter gekomen dat zijn stiefvader hem "belazerd" had. C. A. de Jong van Rodenburgh ongehuwd, vroeg in 1918, aan de kerkenraad van Acquoy of zij collator wilde worden, maar dan moest de kerkenraad hem wel benoemen tot vicaris. Als dank kreeg de kerkenraad hiervoor 100 gld. per jaar zolang hij leefde. In 1962 overleed C. A. de Jong van Rodenburgh.

Luit-Generaal Th. J. A. VAN ZIJLL DE JONG.

Mevrouw VAN ZIJLL DE JONG
geb. BARONESSE VAN WESTERHOLT.

Th. J. A. van Zijll de Jong geh. met zijn nicht Baronesse van Westerholt

Th. J. A. van Zijll de Jong (1836) neef van C. M. de Jong van Rodenburgh trouwde 18 maart 1900 met de wed. Baronesse van Westerholt.

voord. luitenant, generaal en
eind commandant van het Neder-
landsch-Indische leger, woonde
te S. Cravenhage, de den wijk
die voore ha gemeenden mindyari
naast en den bleede bestaat.
Wetshatje adressant. Hun Excellente, de
Liede verzoekt haer gemeenden mindyari,
glen zion als pastoor der gemeende, voore
te bekennen en de bevestiging van Generaal
van Zijll de Jong tot vicaris van haer te
bevestiging.
S. Cravenhage,
18 Mei 1899.
Th. J. A. van Zijll de Jong
A. J. B. Baronesse v. Westerholt
A. J. B. Baronesse v. Westerholt
C. M. de Jong van Rodenburgh.

Baronesse van Westerholt vraagt minister erken mijn zoon als collator en Th. J. A. van Zijll de Jong als Vicaris van de Vicarie van Acquoy.

1° Cornelius Alexander de
Jong van Rodenburgh,
geboren 23 juli 1883, te
Terkennu als pastoor en
collator der voornemde vicarie,
2° de door diens moeder. vroegst
gedane bevestiging bevestiging
van hule vicarissen
die vicarie te confermeeren,
en mitsdien te bepalen,
dat de inkomsten der vica-
rie door Th. J. A. van Zijll
de Jong en G. J. C. van
Zijll de Jong voornemd
te worden.

Minister erkent C. A. de Jong van Rodenburgh als Collator en Th. J. A. van Zijll de Jong als Vicaris de Vicarie van Acquoy 1899.

der Nederduitseche Hervormde Gemeente te Acquoy met de vraag of die raad bereid zou zijn het patronaat over gemelde vicarie te aanvaarden;

dat voornoemde Kerkeraad zich daartoe uitdrukkelijk bereid heeft verklaard.

Redenen waarom verzoeker zich wendt tot Uwe Excellentie met het eerbiedig verzoek te willen erkennen als patroon en collator der vicarie door Mr. Dirck Fopertsz te Acquoy in 1521 gefundeerd den Kerkeraad der Nederduitsech Hervormde Gemeente te Acquoy, tot dit patronaat door verzoeker in zijn hoedanigheid van patroon en collator benoemd, met gelijktijdige ontheffing van verzoeker uit laatstgenoemde functie.

W. J. A. van Zijll de Jong

W. J. A. van Zijll de Jong

C. M. de Jong van Rodenburgh verzoekt min. kerkenraad te erkennen als Collator

Gehien de besdriteling van den Minister van Binnenlandse Zaken, van 19 Juni 1899, N° 2417, afd. D., - in het register der vicarieën ingeschreven onder N° 1261 - , waarbij C. A. de Jong van Rodenburgh voornemend als begunstendig patroon en collator van voormelde vicarie werd erkend;

Gehien de overeenkomst, den 25 Februari 1918, tussehen C. A. de Jong van Rodenburgh en Kerkeraad der Nederduitseche Hervormde

Kerkenraad Collator, ingeschreven in het register der vicarieën onder no. 1261 1918

De benoeming van de Kerkenraad van de NH-kerk van Acquoy tot collator van de Vicarie Acquoy is door de minister van binnenlandse zaken goedgekeurd en ingeschreven in het Register der vicarieën onder no. 1261. De kerkenraad van de NH-kerk uit Acquoy is de XIIe collator van de Vicarie Acquoy. Inmiddels weten we nu dat er ca. vijf collatoren waren voor dat dominee Anthonius van Zijll benoemd werd door Maurits in 1591.

Korte samenvatting van de vicarie van Acquoy

Op de 17^e april 1521 heeft Mr. Drick Fopertsz. pastoor te Acquoy de vicarie gefundeerd, op het altaar van St. Jacob in de Asperense kerk, bestaande o.a. uit zestien mergen land gelegen in de baronie van Ackoy.

De eerste collator was pastoor in Asperen. Na de beeldenstorm in Asperen in 1566 werd de vicarie van St. Jacob gefundeerd op het altaar van de Heilige Maagd Maria in de parochiekerk van Ackoy.

De volgende collatoren werden benoemd door Floris van Egmond heer van Acquoy. Deze collatoren waren pastoor in de parochiekerk van Acquoy en kregen de pachtinkomsten uit de voornoemde zestien mergen land.

In 1591 wordt door Maurits baron van Acquoy de eerste dominee Huijgen van Enschede benoemd en hij kreeg de pachtpenningen van de vicarie van Acquoy, die werden geïnd door de rentmeester van de domeinen en geestelijke goederen te Leerdam.

Maria van Enschede dochter van Huigen van Enschede trouwde in 1559 met Anthonius van Zijll. Maria kreeg het collator schap/patronaat schap van haar vader.

Hun oudste zoon was Roeloff van Zijll geboren op 28 februari 1582 en op 18 januari 1610 gehuwd met Hillegonda Caesarius. Hij was predikant te Maarsen en kreeg het collator schap van zijn moeder Maria. Hij is de eerste collator in de familie Van Zijll.

Na het overlijden van Roeloff van Zijll, werd zijn oudste zoon, Anthony van Zijll, geboren op 31 maart 1612 en gehuwd met Saaya Tijckmaeker, patroon in de plaats zijns vaders.

Die benoeming werd betwist door Maria van Enschede, echtgenoot van den Hendrik Caesarius, predikant te Utrecht, grootma van genoemden Anthony van Zijll. Die betwisting was echter tevergeefs, daar Prins Maurits in een beschikking verklaarde, dat genoemde Anthony van Zijll bewezen had, dat hij de naaste in den bloede van de stichter van de vicarie was.

Anthony van Zijll stelde tot vicaris aan zijn zoon, Rudolph van Zijll, die opgevolgd werd door Gijsbert van Zijll, welke laatste blijkens beschikking van Hare Koninklijke Hoogheid, de Prinses van Oranje, als voogdes van den Prins van Oranje, in 1656 zijnen zoon Rudolph van Zijll, geboren uit zijn huwelijk met Mevrouw Anna de Wijn, tot vicaris deed benoemen.

Het Hof van Utrecht ontzegde op 26^e oktober 1663 aan Hendrik van Zijll de vicarie en verklaarde de benoeming van zijn zoon, Rudolph van Zijll nietig en wees de vicarie toe aan Jeremias van Zijll, zoon van Antonis van Zijll. Na deze uitspraak troffen Gijsbert van Zijll en Hendrik van Zijll in 1664 een overeenkomst, waarbij Rudolph Gijsbertz. vicaris bleef tot de meerderjarigheid van Jeremias.

Jeremias van Zijll verkreeg in 1675 bij beschikking van het Hof van Utrecht, venia aetatis (afschrift waarin staat dat hij meerderjarig is) en werd patroon van de vicarie. Hij laat Rudolff van Zijll tot aan zijn dood vicaris blijven. In 1682 benoemt hij zijn neef Antonis van Meeuwen en na diens overlijden, zijn broeder Jacobus van Meeuwen, beiden zonen van zijn zuster Maria van Zijll en den Johannes van Meeuwen. Op den zelfden dag heeft Jeremias van Zijll met zijn zwager Johan van Meeuwen in hoedanigheid van voogd over zijne minderjarige kinderen een overeenkomst aangegaan om de verdeling van de vruchten der vicarie vast te stellen.

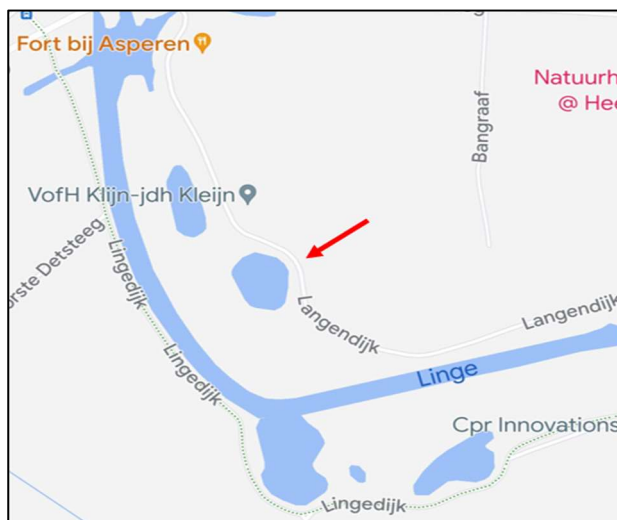
In 1694 verkreeg Rudolph van Zijll, zoon van Hendrik van Zijll en Jacomina van Ewijk, opheffing van het door de rentmeester der domeinen, op last van de raadslieden van Prins Willem III, graaf van Leerdam en baron van Acquoy, gelegde beslag.

Blijkens notariële acte de 9^e juli 1695, heeft Rudolph van Zijll Hz. zijn jongeren broeder, Joan van Zijll aangesteld om de vicarie te beheren voor zijnen minderjarigen zoon, de vicaris, Hendrik van Zijll.

In 1704, heeft de patronesse Theodora van Zijll, gehuwd met Michiel Macqueleyn, als collatrice van de vicarie een overeenkomst aangegaan met Cornelia, Nicolaas en Jacobus, van Meeuwen waarbij zij de vruchten van de vicarie aan zich behield, tegen uitkering van een geldsom.

In 1706 hebben arbiters beslist, dat Joan van Zijll het collator schap van de vicarie toekwam. Desondanks werd de zaak nogmaals aan arbiters onderworpen door Cornelia van Meeuwen cum suis enerzijds en Joan van Zijll voornoemd anderzijds, blijkens notariële akte uit 1708.

In 1709 hebben de Van Meeuwens hun ongelijk in deze erkend en daarbij verklaard, dat de collatie op Hendrik Willem van Zijll door hun gebleken is naar behoren geschied te zijn, waarbij zij Joan van Zijll als rechtmatige patroon erkenden.

In 1711 ontstond er een doorbraak in de dijk bij het vicarie land (tegen over de familie klein), waaruit grond werd gehaald voor het aanleggen van een nieuwe dijk. Hierover ontstond verschil tussen de patroon van de vicarie, Joan van Zijll en dijkgraaf en heemraden van de Langedijk. Joan van Zijll kreeg gelijk van de rechter, de dijkgraaf en heemraden mochten geen grond meer afgraven voor het herstel van de dijk.

Na het overlijden van Joan van Zijll in 1723 werd Hendrik Willem van Zijll, zoon van zijn oudste broer, die reeds vicaris was, patroon.

Na het overlijden van Hendrik Willem van Zijll in 1753 werd zijn oudste zuster Jacomina Elisabeth van Zijll, weduwe van den Heer Matthias Schrijvers patroon.

Na het overlijden van Jacomina Elisabeth van Zijll van Rodenburgh in 1773, werd Clementina van Zijll, weduwe van Matthias de Roode, collatrice van de vicarie. Zij kreeg een menings-verschil met de vicaris Rudoph Voss van Zijll over de inkomsten van de vicarie. Na het overlijden van Rudoph Voss van Zijll verzocht Clementina van Zijll van Rodenburgh aan de raden en rentmeesters van de domeinen van Zijne Hoogheid de Prins van Oranje om onder toezicht van Dominicus de Jong, diens beide minderjarige zonen Hendrik Willem van Zijll de Jong en Heiman de Jong tot vicarissen te mogen aanstellen, hetwelk door Willem V in 1777

werd goedgekeurd.

Na het overlijden van Clementina van Zijll van Rodenburgh in 1778 werd hare dochter, Johanna Clasina de Roode in haar plaats mevrouw Van Rodenburgh en patronesse van de vicarie. Zij benoemde Hendrik Willem van Zijll de Jong tot vicaris.

Na het overlijden van Johanna Clasina de Roode in 1815 werd haar oudste zoon Cornelis de Jong, patroon van de vicarie. Hij benoemde zijn zoon Johannes Jacob de Jong tot twee vicaris. Johannes Jacobus de Jong is kinderloos overleden. Een broer van hem, Cornelis Marius de Jong van Rodenburgh is in 1838 zijn vader Cornelis de Jong van Rodenburgh als patroon van de vicarie opgevolgd. Hij was de elfde patroon van de vicarie. Zijn zoon Cornelis Alexander de Jong van Rodenburgh, in 1887 bij min. besluit van de 2e juli benoemd tot tweeden vicaris en bij den dood van zijn neef Jhr. R. P. C. Quarles van Ufford tot eerste vicaris. Na het overlijden van zijn vader werd hij collator. Deze C. A. de Jong van Rodenburgh benoemde het bestuur van de NH-kerk van Acquoy collator van de vicarie. Tot op heden is dit bestuur nog possessor, patroon, collator en patronaat van de Vicarie van Acquoy.

De aandachtige lezer zal tot de conclusie gekomen zijn dat de belangrijkste persoon van de vicarie de patroon/collator is. De patroon kreeg de pacht inkomsten, die geïnd werden door de rentmeester der domeinen. De zoon/dochter van de patroon werd zijn opvolger. Had de patroon geen nageslacht dan kon hij een opvolger benoemen. De patroon moest de uitgevaardigde wetten uitvoeren etc. De vicaris heeft in deze geen zeggenschap hij/zij mocht in opdracht van de patroon de pachtinkomsten innen.

Geraadpleegde archieven:

Nationaal archief Den Haag
Regionaal Archief Rivierenland Tiel
Gelders archief Arnhem
Belasting en douane museum Rotterdam
Het Utrechts Archief Utrecht
Het Noord-Hollands archief Haarlem
Het archief NH-kerk Acquoy
Internet, KKG
Geraadpleegde personen 12
Archief Vicarie van Acquoy 2818 bestanden, 63 mappen

Acquoy 2022 © A. F. Versteegen, CC-BY